

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-4>

УДК 336.22:332.1

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ

PERSPECTIVE DIRECTIONS OF REFORMING THE LOCAL TAXATION SYSTEM IN UKRAINE

Бачо Роберт Йосипович

доктор економічних наук, професор,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5957-7571>

Пойда-Носик Ніна Никифорівна

доктор економічних наук, професор,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5378-8028>

Потокі Габор Федорович

старший викладач,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6761-7732>

Bacho Robert, Poyda-Nosyk Nina, Pataki Gabor

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

Стаття присвячена питанням підвищення ролі місцевих податків і зборів в якості інструмента наповнення дохідної частини місцевих бюджетів. Дослідження вказало на те, що кожен із видів місцевих податків і зборів має певні недоліки, які не дають системі місцевого оподаткування бути повноцінною складовою дохідної частини місцевих бюджетів. Визначено основні недоліки місцевих податків в Україні до яких належить неповне виконання ними фіскальної функції та відсутність повноважень у місцевих органах влади встановлювати власні місцеві податки і збори, а також проблеми з їх адмініструванням. Визначено проблеми, що заважають соціально-економічному розвитку регіонів України, у зв'язку з чим запропоновано проводити реформування системи місцевого оподаткування в кількох напрямках. Встановлено необхідність використання позитивного зарубіжного досвіду, який допоможе системі місцевого оподаткування України стати основою фінансової автономії регіонів.

Ключові слова: оподаткування, місцеві податки, тінізація, ухилення від сплати податків, місцеве самоврядування.

Статья посвящена вопросам повышения роли местных налогов и сборов в качестве инструмента наполнения доходной части местных бюджетов. Исследование указало на то, что каждый из видов местных налогов и сборов имеет определенные недостатки, которые не дают системе местного налогообложения быть полноценной составляющей доходной части местных бюджетов. Определены основные недостатки местных налогов в Украине к которым относится неполное выполнение ими фискальной функции и отсутствие полномочий у местных органов власти устанавливать собственные местные налоги и сборы, а также проблемы с их администрированием. Определены проблемы, которые мешают социально-экономическому развитию регионов Украины, в связи с чем предложено проводить реформирование системы местного налогообложения в нескольких направлениях. Установлена необходимость использования положительного зарубежного опыта, который поможет системе местного налогообложения Украины стать основой финансовой автономии регионов.

Ключевые слова: налогообложение, местные налоги, тенизация, уклонение от уплаты налогов, местное самоуправление.

The article is devoted to the issues of increasing the role of local taxes and fees as a tool for filling the revenue side of local budgets. The study indicated that each of the types of local taxes and fees has certain shortcomings that do not allow the local taxation system to be a full-fledged component of the local budgets' revenue side. The positive dynamics of growing the role of local taxes and fees in the Ukrainian local budgets' revenue part has been defined. At the same time, the analysis of the local taxation system revealed weaknesses in its functioning.

The main disadvantage is that the current system of local taxation in Ukraine does not fully perform its fiscal function. Other weaknesses of the domestic system of local taxation are: lack of rights for local governments to introduce their own local taxes and fees; inconsistency of public services to the amount of taxes paid by the population; problems related to the administration of existing local taxes and fees. Problems that hinder the socio-economic development of the regions of Ukraine have been identified. It is proposed to reform the local taxation system in several areas: by increasing the role of local taxes and fees in the revenue side of local budgets (by including in local taxes and fees some national taxes); by giving local authorities more powers in the field of local taxation; through work to improve the administration of existing local taxes. It is recommended to use the positive foreign experience, which will help the system of local taxation in Ukraine to become the basis of financial autonomy of the regions. The implementation of the recommendations set out in the article makes it possible to strengthen the fiscal and regulatory importance of local taxes and fees. The practical use of these proposals is quite possible, however, requires significant time resources and stabilization of the financial and economic situation in Ukraine.

Keywords: taxation, local taxes, shadowing, tax evasion, local self-government.

Постановка проблеми. В умовах вибору євроінтеграційного вектору України актуальним питанням є можливість переймання досвіду зарубіжних держав у частині формування місцевого бюджету, відповідно дослідження ефективних систем місцевого оподаткування та їх упровадження в Україні є необхідними передумовами реформування системи оподаткування на місцевому рівні. Ефективне задоволення потреб населення, належне виконання функцій і обов'язків місцевими органами влади насамперед залежить від фінансової самодостатності цих територій. Система місцевого оподаткування в Україні, як одна із ключових складових податкової системи країни потребує безперервного удосконалення, оскільки вона виконує дві важливі функції: з одного боку здійснює забезпечення фінансовими ресурсами потреб органів місцевого самоврядування, а з іншого служить інструментом місцевої соціально-економічної політики, спрямованої на виконання завдань збалансованості економіки та розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Серед вітчизняних науковців питаннями місцевого оподаткування займалися такі вчені, як Боднарук Т. [3], Боровик П. [4], Дум'янчук О. [7], Пилипенко Я. [12], Сидоренко Р. [13], Сошук Д. [15] та інші.

Водночас, не зважаючи на значний доробок науковців в сфері місцевого оподаткування, в умовах політично-економічної кризи в Україні проблеми підвищення ролі місцевих податків і зборів в якості інструмента наповнення дохідної частини місцевих бюджетів залишаються вирішеними в неповній мірі.

Формулювання цілей статті. Метою статті є встановлення перспективних напрямків реформування системи місцевого оподаткування в Україні з використанням кращих практик зарубіжжя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наявні дослідження підтверджують

тезу про те, що питома вага місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів є не надто високою. Навіть після численних змін у податковому законодавстві, які стосувалися системи місцевого оподаткування, місцеві податки і збори в Україні, на сьогоднішній день, не повністю виконують свою фіскальну функцію.

Крім низької фіскальної ефективності, кожен із видів місцевих податків і зборів має певні недоліки, які не дають системі місцевого оподаткування бути повноцінною складовою дохідної частини місцевих бюджетів. Розглянемо недоліки кожного з функціонуючих місцевих податків і спробуємо знайти шляхи їх усунення. Так, найшвидшого вирішення потребують проблеми, які пов'язані із єдиним податком. Станом на теперішній час, основними недоліками, що пов'язані із функціонуванням єдиного податку в Україні є:

– Єдиний податок не по призначенню. Сутність цієї проблеми полягає в тому, що податок використовується не тими, для кого він передбачений.

– Ухилення від оподаткування. Також частою є ситуація, коли роботодавці змінюють трудові відносини зі своїми найманими робітниками на цивільно-правові, з метою уникнення сплати ЄСВ [16]. Крім того, компанії часто використовують «спрощенців» для виведення готівки, що дає їм змогу виплачувати заробітну плату у «конвертах» і здійснювати інші витрати, які не підлягають офіційному обліку.

– Технічна недосконалість. Дана проблема пов'язана із тим, що коли місцеві ради починають знижувати ставки єдиного податку, то програмне забезпечення, яке встановлене в податкових органах, на ці зміни не реагує і починає нараховувати підприємцям податкову заборгованість, що є абсурдом.

– Відсутність деталізованого обліку. Через недостатню деталізацію господарської діяль-

ності існує загроза приховування сумнівних операцій. Так, через відсутність законодавчої необхідності використання реєстратора розрахункових операцій, книги обліку доходів і витрат та інших форм звітності чи контролю підприємці можуть свідомо приховувати господарські операції, з метою ухилення від оподаткування.

– Порушення конкуренції. Дана проблема наголошувалася різними науковцями неодноразово. Так, суб'єкти господарювання, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування мають великі переваги над суб'єктами господарювання, які знаходяться на загальній системі.

– Відсутність стимулів. Незалежно від розміру виручки (навіть якщо вона нульова), платник все рівно повинен сплатити єдиний податок і ЄСВ, через що втрачається стимулюючий принцип оподаткування.

– Ліміти – стимул до тінізації доходів. Так, обмеження обсягу доходу, який був отриманий суб'єктами господарювання з метою застосування спрощених режимів оподаткування розширює обсяги тіншового сектору економіки, оскільки змушує суб'єктів підприємницької діяльності штучно зменшувати обсяги доходів, щоб не перевищити встановленні законодавством ліміти.

– Єдиний податок – не єдиний. На сьогодні багато науковців говорять про те, що поряд зі сплатою єдиного податку є необхідність сплати ЄСВ, податку на доходи фізичних осіб з доходів, виплачених у формі дивідендів та інших обов'язкових платежів. Саме наявність поряд з єдиним податком додаткових податків та внесків збільшує податковий тягар для малого бізнесу, що є негативним для його розвитку [4, с. 14].

Таким чином, подальший розвиток єдиного податку повинен бути спрямований у таких напрямках:

1. Уніфікація всіх обов'язкових платежів, які на сьогодні сплачуються платниками спрощеної системи оподаткування, з метою спрощення процесу розрахунку сум податку й економії часу в процесі складання звітів і декларацій.

2. Створення швидкого і зручного обслуговування для суб'єктів малого бізнесу (контакт центри, мобільні додатки, модифікований кабінет платника податку тощо) [13, с. 370–372].

3. Розробка системи, яка б значно спростила процес переходу, реєстрації й анулювання платників спрощеної системи оподаткування. До прикладу найкращим варіантом було б створення електронного кабінету із вище зазначеними можливостями.

4. Підвищення рівня відповідальності платників податків та їх контрагентів, щодо проведення операцій пов'язаних з оптимізацією податкового навантаження, з одночасним введенням більш деталізованих форм звітності [16].

5. Прийняття положення про те, що сплачувати обов'язкові платежі повинен той, у кого протягом звітного року спостерігалася ділова активність. Адже існують певні види діяльності чи певні обставини, унаслідок яких господарський процес може зупинитися на кілька років.

6. Конкретизувати коло платників, на яких не поширюється спрощена система оподаткування, обліку та звітності, та вилучити з переліку видів діяльності, ті види, які є високорентабельними. Це дозволить зменшити обсяги мінімізації оподаткування.

Виконання цих заходів повинно підняти рівень привабливості спрощеної системи оподаткування для платників податків, і в результаті підвищити благоустрій громади (за рахунок збільшення надходжень від сплати єдиного податку).

Не менш важливими є проблеми пов'язані із податком на майно та його ключовими складовими. Так, після проведення недавньої реформи щодо податку на майно був отриманий певний позитивний результат, проте й досі залишаються декілька недоліків, які заважають ефективно функціонувати даному виду податку. Так перший недолік пов'язаний із тим, що в структурі майнового податку присутні мало фіскальні елементи такі, як податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки та транспортний податок. Так у 2018 році надходження від податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки (до місцевих бюджетів України) в структурі майнового податку склали 8%, що дорівнює 2 425 млн грн, а надходження від транспортного податку сягали 0,85% або 247 млн грн, при цьому надходження від земельного податку склали 26 384 млн грн або 91%, що в 13 разів перевищує вище названі податки. Якщо брати досвід європейських країн, то у них податок на майно є одним із основних джерел доходів місцевих бюджетів та дієвим елементом реалізації принципу справедливості. На жаль, діючий податок на майно в Україні не в повному обсязі виконує ці функції. Причинами такого низького фіскального значення податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки є незацікавленість місцевих органів влади встановлювати високі ставки податку, а також те, що розмір податку залежить від мінімальної заробітної

плати і площі майна, хоча доцільніше було б розраховувати суму податку виходячи з ринкової вартості нерухомого майна [10]. Щодо транспортного податку, то створювався він, як платіж на розкіш або на багатство, але чинний платіж не став податком на надприбутки олігархів, мільйонерів та мільярдерів до того ж, як видно, з проведеного аналізу надходження від даного виду податку перебувають на досить низькому рівні.

Також велику стурбованість викликає низька якість адміністрування майнового податку. Дане явище є не новим для України й було викликане внаслідок багаторічної відсутності узгодженої взаємодії з формування, наповнення, актуалізації та забезпечення доступу всіх зацікавлених державних органів (особливо фіскальних органів та місцевих органів влади) до інформації з прав власності. Більшість недоліків адміністрування податку на майно зумовлені такими причинами:

- не враховується територіальне розташування нерухомості;
- пільговий підхід до власників кількох об'єктів нерухомості;
- базою для нарахування податку залишається площа об'єкта нерухомості, а не ринкова вартість нерухомості.

Окремої уваги потребує питання високого рівня корупції у сфері майнових, зокрема земельних відносин, де за оцінкою фахівців, її рівень у дозвільній діяльності та погоджувальних операціях із землекористування сягає 80%. Тому на сьогодні процес адміністрування даного виду податку потребує реальної, а головне об'єктивної оцінки земельних ресурсів в Україні [8]. Також до недоліків земельного податку варто зарахувати те, що надходження від нього є негнучкими (тобто його сума не залежить від доходів, які отримують платники) та клопітка робота з оцінки земельних ресурсів [7, с. 115].

Безпосереднім втіленням принципу соціальної справедливості у податковому законодавстві є введення так званого «податку на розкіш». В Україні властивостям «податку на розкіш» відповідає: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки і транспортний податок. Останній зазнавав певних змін починаючи з 2015 року по сьогодні. Так, у 2015 році платниками транспортного податку були власники легкових автомобілів з моменту випуску яких минуло не більше 5 років, і об'єм двигуна цього автомобіля складає більше 3 літрів. І в 2015 році питома вага транспортного податку у доходах місцевих

бюджетів складала – 1,6% усіх надходжень. З метою підвищення фіскальної ролі транспортного податку, у 2016 році було скасовано прив'язку об'єкта оподаткування до об'єму двигуна, і платниками податку стали власники автомобілів ринкова вартість яких перевищувала 750 мінімальних заробітних плат. Проте, у подальших роках надходження від транспортного податку не збільшилися, а навпаки зменшилися і питома вага податку в доходах місцевих бюджетів становила вже тільки – 0,14% (що свідчить про неефективність змін). Тому недоліком транспортного податку є його низька фіскальна значимість у доходах місцевих бюджетів. Основною причиною цього недоліку вважається вузький перелік об'єктів, які підлягають оподаткуванню (тільки легкові автомобілі), до об'єктів оподаткування транспортним податком не відносять літаки, судна (які згідно законодавства України також відносяться до транспортних засобів) [6].

Для вирішення вище перелічених проблем податку на майно, необхідно провести його реформування за такими напрямками. По-перше, необхідно, щоб ставки податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки залежали не від площі житлової або нежитлової нерухомості, а від її вартості. Дана реформа повинна відбуватися поступово, оскільки відразу впровадити цю зміну в Україні неможливо. Для цього необхідно здійснити такі кроки: відкоригувати діючий механізм оподаткування нерухомості; створити диверсифіковану системи об'єктів оподаткування; сформувати кадастр нерухомості; створити державний кадастровий орган [12]. По-друге, для підвищення якості адміністрування податку на нерухоме майно потрібно врахувати територіальне розміщення нерухомості. По-третє, переглянути перелік податкових пільг, і скасувати недоцільні. По-четверте, зробити плату за землю гнучкою, тобто встановити залежність розміру податку від доходів платників. По-п'яте, розширити перелік об'єктів транспортного податку і включити до них літаки і судна, що зробить транспортний податок реальним «податком на розкіш», оскільки лише незначна кількість людей має можливість володіти такою власністю. Даний крок також покликаний на підвищення фіскальної функції транспортного податку і майнового в цілому [8]. По-шосте, потрібно прив'язати базу реєстру транспортних засобів МВС України до бази об'єктів транспортного податку, що унеможливить ухилення від сплати податку. По-сьоме, необхідно вне-

сти зміни до ПКУ, а саме в частині того, щоб ставки податку мали законодавчо визначене мінімальне значення.

Дані зміни повинні бути націлені, з одного боку, на подолання недоліків податку, а з іншого боку, – використовуватися для забезпечення соціальної справедливості в суспільстві, але з одночасним гарантуванням високого рівня надходжень, що дозволить значно прискорити економічне зростання регіонів та забезпечить фінансову автономію органів місцевого самоврядування (як це є в багатьох країнах світу).

Окремо необхідно розглянути туристичний збір, який був запроваджений з фіскальних міркувань, проте на сьогодні він далеко не в повному обсязі виконує цю функцію. Причиною не виконання фіскальної функції є низький рівень ставок збору, хоча це є і стимулом, який заохочує до справляння збору, проте низькі ставки не забезпечують гідний рівень доходності. Також додаткової уваги потребує справляння збору через податкових агентів, оскільки вони часто спекулюють зі сплатою збору, встановлюють порядок із високою платою за проживання плати за неофіційні послуги. Тому зважаючи на вищезазвані недоліки туристичного збору, для їх усунення необхідно провести реформування в таких напрямках:

- встановлювати ставки збору в залежності від класу готелю (чим вищий клас тим вища і ставка), таким кроком можна відразу «вбити двох зайців», оскільки, це підвищить надходження до місцевих бюджетів і заодно надасть можливість розвиватися малому готельному бізнесу;

- розширити базу оподаткування шляхом включення до платників податків власників приватних будинків, які надають послуги із тимчасового проживання туристам (за рахунок чого фіскальна роль збору зростає) [1, с. 124];

- підвищити рівень податкового контролю за податковими агентами.

Впровадження даних змін в реальність повинно позитивно вплинути на фіскальну роль туристичного збору у доходах місцевих бюджетів України і розвитку туристичної галузі в цілому.

Як і в туристичному зборі, головною проблемою збору за місця для паркування транспортних засобів є його дуже низька фіскальна питома вага у доходах місцевих бюджетів. До прикладу, в 2017 році збір займав 0,03% усіх доходів місцевих бюджетів. Також проблема виникає в тому, що зміни які відбулися з прийняттям

Податкового кодексу України значно ускладнили процедуру справляння збору за місця для паркування транспортних засобів. Місцеві ради не повністю використовують резерви від цього збору по причині відсутності дієвого контролю за наявністю договорів оренди на землю під парковки, меж і розміток місць для паркування, приборів фіксації в'їзду автотранспорту на парковку [15]. Необхідно також відмітити, що механізм справляння збору за місця для паркування транспортних засобів в 2010–2015 рр. був вдосконалений, внаслідок чого фіскальні і регулюючі властивості збору посилились у порівнянні з вже не діючим збором за парковку автомобілів. Тому, цілком логічним кроком в плані реформування збору за місця для паркування транспортних засобів є посилення його фіскальної функції, а також посилення його регулюючого впливу, що повністю відповідає канонам децентралізації [5].

Перерахувавши проблеми, які стосувалися окремих елементів системи місцевих податків і зборів (і визначивши можливі шляхи її реформування), необхідно, акцентувати увагу також на недоліках самої системи місцевого оподаткування і знайти шляхи їх подолання. Так, до недоліків системи місцевого оподаткування, на думку дослідників [9, с. 14], можна віднести наступне:

- невеликий перелік місцевих податків та зборів порівняно з іншими країнами, де їх кількість сягає 50-100. При цьому слід відмітити, що фіскальна ефективність і регулююча функція місцевих податків і зборів вимірюється не в кількості місцевих податків і зборів, а в їх якості і справедливості;

- відсутність права органів місцевого самоврядування на встановлення власних податків і зборів на своїй території;

- низький рівень зацікавленості у місцевих органів влади у додатковому залученні коштів від справляння місцевих податків і зборів;

- відсутність взаємозв'язку між рівнем суспільних послуг, що надаються на певній території, з податковим навантаженням на населення;

- нерозвиненість регіональної податкової політики, що проявляється у відсутності таких місцевих податкових платежів як екологічні податки, плата за певні послуги місцевих органів влади, податки на розкіш;

- можливість зловживання та ухиляння від оподаткування в деяких видів місцевих податків і зборів;

- всі рішення органів місцевого самоврядування стосовно місцевих податків і зборів характеризуються відсутністю детального

обґрунтування та диференціації ставок. Типовим недоліком є встановлення високих / максимальних ставок без оцінки ризиків зменшення загального обсягу податкових надходжень;

– неефективність окремих податкових ставок, що не дозволяє забезпечити стабільних надходжень до місцевих бюджетів тощо.

Проблемою також є неврахування регіональних особливостей, внаслідок чого втрачаються певні фіскальні можливості. Наприклад, на місцях завжди є свої особливі об'єкти оподаткування, які можуть відчутно поповнити доходи місцевих бюджетів, що дозволить спрямувати додаткові кошти на вирішення економічних і соціальних проблем регіонів.

Неналежна підзвітність влади, а також відсутність надійного контролю за процесом справляння окремих місцевих податків і зборів є наступними проблемами, що потребують негайного вирішення. Проблемним також вважається право місцевих органів влади щодо надання пільг зі сплати податків, які надходять до місцевих бюджетів. Звичайно, позитивним є те, що створюючи особливі або пільгові режими оподаткування, місцева влада залучає додаткові інвестиції, сприяє новому будівництву, розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, формуванню спеціальних економічних зон. Разом з тим, виникає нова проблема, а саме: загроза незаконного надання пільг [11].

Для усунення вище зазначених недоліків необхідно провести відповідні реформи у системі місцевого оподаткування. Реформування системи місцевого оподаткування, необхідно розпочати зі зміни ставлення до місцевих податків і зборів, не розглядати їх як другорядні податки в складі системи оподаткування, суттєво підняти їх значення та роль у формуванні фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Це можна здійснити тільки при перегляді складу місцевих податків і зборів, до яких повинні належати деякі загальнодержавні податки (наприклад податок на прибуток підприємств).

Реформування місцевих податків і зборів у напрямку посилення їх фіскального значення повинно передбачати не тільки віднесення до їх складу деяких загальнодержавних податків, а й розширення переліку тих місцевих податків, які є платою за певні місцеві послуги і відбивають політику місцевої влади. Тобто, другий напрям реформування системи місцевого оподаткування має передбачати запровадження податків із цільовим використанням одержаних коштів: збори на прибирання та освітлення вулиць, за збирання сміття,

впорядкування парків, зон відпочинку, кладовищ, що зробить прозорою видаткову частину місцевого бюджету, і таким чином підвищить рівень податкової культури [14].

Особливе значення в інституті місцевого самоврядування займає питання прав місцевих органів в галузі місцевого оподаткування. На сьогоднішній день, згідно Податкового кодексу України передбачається перелік місцевих податків і зборів та їхні максимальні ставки, а місцеві органи влади встановлюють конкретні ставки цих податків в межах визначених максимальних розмірів. Ці повноваження органів місцевого самоврядування, вважаються багатьма фахівцями неповними, і неодноразово висувались пропозиції щодо надання їм прав запроваджувати на своїй території власні податки і збори. Цим реально забезпечуватиметься принцип правової, організаційної, матеріально-фінансової самостійності місцевого самоврядування. На користь цієї пропозиції говорить теза, що кожна адміністративно-територіальна одиниця має свої особливі об'єкти оподаткування, які можуть суттєво поповнити місцевий бюджет.

Удосконалення системи місцевого оподаткування можна досягти за рахунок впровадження ефективного податкового менеджменту на місцевому рівні. Під податковим менеджментом слід розуміти систему органів управління та сукупність норм і правил, які регламентують дії у сфері оподаткування, а також визначають міру відповідальності за порушення податкового законодавства. Через податковий менеджмент реалізується низка функцій, напрямів діяльності з управління податковою системою. До них, як правило, відносять планування та прогнозування, аналіз, організацію, координацію, стимулювання, контроль. Проте більшість із цих функцій виконуються центральними ланками державної системи в Україні. На місцевому рівні переважно виявляють себе функції аналізу, прогнозування, планування, що є досить суттєвим недоліком. Внаслідок того, що місцеві органи влади виконують не всі функції податкового менеджменту, а саме стимулювання, організацію, координацію місцеві бюджети втрачають суттєві надходження від місцевих податків і зборів. Таким чином, передавши окремі функції податкового менеджменту на місцевий рівень, місцеві органи влади знаючи особливості свого регіону зможуть ефективніше наповнювати свої місцеві бюджети за рахунок місцевих податків і зборів.

Наступним напрямом удосконалення сис-

теми місцевого оподаткування є підвищення правової культури населення, недостатня розвиненість якої є негативним чинником, який впливає не тільки на систему місцевого оподаткування, а й на податкову систему України в цілому. Для підвищення податкової культури необхідно проводити системне інформування населення про роботу податкових служб, стимулювати добровільну сплату податків за допомогою економічних та адміністративних методів, проводити роз'яснення податкового законодавства, значення своєчасності сплати податків, а також відповідальності за ухилення від їх сплати.

Крім того, підвищення ефективності функціонування системи місцевого оподаткування можливе при адаптації такої системи до європейських стандартів. В сучасних умовах постійних кризових явищ в економіці держави, формування якісної системи місцевого оподаткування, орієнтованої на європейську модель, є однією з ключових цілей. Адже у розвинених зарубіжних країнах місцеві податки постають реальним джерелом фінансової самодостатності територіальних громад, а не виконують допоміжну роль у державному оподаткуванні. Крім того, особливістю функціонування системи місцевого оподаткування в зарубіжних країнах є те, що більшість країн-членів ЄС практикує встановлення власних податків (окрім тих, які пропонуються державою). Право самостійного встановлення місцевих податків та зборів мають зокрема місцеві органи влади у Франції та Італії [3, с. 43].

Не можна не погодитися з думкою багатьох дослідників, що найважливішими податками на місцевому рівні є – податки на нерухоме майно. Країни Європи цю точку зору пре-

красно демонструють, оскільки в більшості країн-членів ЄС саме податки на нерухоме майно займають найбільшу частку в доходах місцевих бюджетів. Як показує польський досвід, запровадження такого майнового податку, як «за квадратний метр», підвищує щорічно рівень ВВП на 1% або рівень загальних доходів громадян на 15% [2, с. 59].

Враховуючи досвід країн-членів ЄС особливу увагу необхідно приділити податку на нерухоме майно і в нашій державі, оскільки в Україні цей податок займає незначну роль в доходах місцевих бюджетів (тоді як в країнах-членах ЄС цей податок приносить найбільше надходжень до бюджету). Також, в якості експерименту, надати повноваження органам місцевого самоврядування в Україні встановлювати власні місцеві податки і збори. Проведення вищенаведених реформ стане основою побудови міцної, стабільної системи місцевих податків і зборів в Україні, яка сприятиме реалізації соціально-економічної політики та забезпечить фінансову автономію регіонів.

Висновки і подальші перспективи дослідження. Не зважаючи на позитивну динаміку зростання ролі місцевих і зборів у дохідній частині місцевих бюджетів України, під час проведення аналізу системи місцевого оподаткування були виявлені недоліки у її функціонуванні. Для усунення цих недоліків, необхідно проводити реформування системи місцевого оподаткування України. Реалізація зазначених у роботі рекомендацій дасть змогу посилити фіскальне і регулююче значення місцевих податків і зборів. Щодо практичного використання зазначених пропозицій, то їх втілення є цілком можливим, проте потребує значного часу, стабільності в економічному плані, а головне бажання змінюватися до кращого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бокій О.В. Проблеми справляння туристичного збору в Україні. V-та Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і молодих учених «Розвиток соціально-економічних систем у трансформаційних умовах» (м. Бердянськ, 27-28 січня 2016 р.). Бердянськ : ФОП Ткачук О.В., 2016. 262 с.
2. Бондарук Т.Г. Зарубіжний досвід використання місцевих податків. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 5(84). С. 42–26. URL: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Formuvannya-rynkovyh-vidnosyn-v-Ukraini/FRVUkr-2008-5/2008_05_42-46.pdf (дата звернення: 10.08.2021).
3. Бондарук Т.Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2013. № 1. С. 56–66.
4. Боровик П., Колотуха С., Бечко В. Проблеми адміністрування та напрями вдосконалення механізму справляння єдиного податку в Україні. *Науково-практичний журнал «Бухгалтерський облік і аудит»*. 2017. № 2. С. 14.
5. Боровик П.М., Гузар Б.С., Лиса Н.В. Місцеві збори в Україні: особливості справляння та перспективи подальшого розвитку. *Молодий вчений*. 2015. № 12. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/12/26.pdf> (дата звернення: 10.08.2021).

6. Глушановська С.В. Особливості оподаткування транспортних засобів в Україні. URL: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1532%3A020417-07&catid=179%3A2-0417&Itemid=223&lang=ru (дата звернення: 10.08.2021).

7. Дем'янчук О.І. Плата за землю як важливе джерело доходів місцевих бюджетів України та недоліки у його застосуванні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : збірник наукових праць / ред. кол. : І.Д. Пасічник, О.І. Дем'янчук. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2017. Випуск 34. С. 114–117.*

8. Дубровський В., Черкашин В. Як удосконалити податок на нерухоме майно в Україні? 2016. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28998.pdf> (дата звернення: 10.08.2021).

9. Луніна І.О. Формування місцевих бюджетів на основі принципу еквівалентності: шлях до ефективної бюджетної системи України. *Фінанси України*. 2010. № 9. С. 14–19.

10. Мельник А. Проблеми розвитку майнового оподаткування в Україні та перспективи їх розв'язку. URL: <http://www.spilnota.net.ua/us/article/id-1402/> (дата звернення: 10.08.2021).

11. Овчинніков А.В. Місцеве оподаткування в Україні: еволюція та перспективи його розвитку. 2017. URL: https://economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/106.pdf (дата звернення: 10.08.2021).

12. Пилипенко Я.В., Сибірянська Ю.В. Стратегічні орієнтири реформування майнового оподаткування в Україні в умовах європейської інтеграції. URL: <http://ndi-fp.asta.edu.ua/thesis/260/> (дата звернення: 10.08.2021).

13. Сидоренко Р.В., Зеленко С.В. Напрями вдосконалення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 366–372.

14. Сошка Н.В. Суперечності та перспективи розвитку системи місцевого оподаткування в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=783> (дата звернення: 10.08.2021).

15. Соцук Д. Недоліки та напрями вдосконалення системи місцевого оподаткування в Україні. URL: <http://naub.oa.edu.ua/2014/nedoliky-ta-napryamy-vdoskonalennya-systemymistsevoho-opodatkovannya-v-ukrajini/> (дата звернення: 10.08.2021).

16. Федчишин Ю. Спрощена система: скасувати не можна залишити. 2015. URL: <http://gazeta.dt.ua/finances/sproschena-sistema-skasuvati-ne-mozhna-zalishiti-.html> (дата звернення: 10.08.2021).

REFERENCES:

1. Bokii, O.V. (2016) Problemy spravliannia turystychnoho zboru v Ukraini [Problems of collecting tourist tax in Ukraine]. In Proceedings from TSAPE'16: V-th Mizhnar. nauk.-prakt. konf. studentiv i molodykh uchenykh «Rozvytok sotsialno-ekonomichnykh system u transformatsiinykh umovakh» – International scientific-practical conf. students and young scientists "Development of socio-economic systems in a transformational environment" (Berdiansk, January 27–28-th 2016). Berdiansk: FOP Tkachuk O.V. (in Ukrainian)

2. Bondaruk, T.H. (2008) Zarubizhnyi dosvid vykorystannia mistsevykh podatkov [Foreign experience in using local taxes]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine*, 5(84), 42–26. Retrieved from: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Formuvannya-rynkovykh-vidnosyn-v-Ukraini/FRVUkr-2008-5/2008_05_42-46.pdf. (in Ukrainian)

3. Bondaruk, T.H. (2013) Zarubizhnyi dosvid mistsevoho opodatkovannia ta mozhlyvosti yoho zastosuvannia v Ukraini [Foreign experience of local taxation and possibilities of its application in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy – Collection of scientific works of the National University of the State Tax Service of Ukraine*, 1, 56–66. (in Ukrainian)

4. Borovyk, P., Kolotukha, S., Bechko, V. (2017) Problemy administruvannia ta napriamy vdoskonalennia mekhanizmu spravliannia yedynoho podatku v Ukraini [Problems of administration and directions of improvement of the mechanism of collection of the uniform tax in Ukraine]. *Naukovo-praktychnyi zhurnal «Bukhhalterskyi oblik i audyt» – Scientific and practical journal "Accounting and Auditing"*, no. 2, 14. (in Ukrainian)

5. Borovyk, P.M., Huzar, B.S., Lysa, N.V. (2015) Mistsevi zbory v Ukraini: osoblyvosti spravliannia ta perspektyvy podalshoho rozvytku [Local taxes in Ukraine: features of celebration and prospects for further development]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 12. Retrieved from: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/12/26.pdf> (in Ukrainian)

6. Hlushanovska, S.V. (2018) *Osoblyvosti opodatkovannia transportnykh zasobiv v Ukraini* [Features of vehicle taxation in Ukraine]. Retrieved from: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1532%3A020417-07&catid=179%3A2-0417&Itemid=223&lang=ru (in Ukrainian)

7. Demianchuk, O.I. (2017) Plata za zemliu yak vazhlyve dzherelo dokhodiv mistsevykh biudzhetyv Ukrainy ta nedoliky u yoho zastosuvanni [Payment for land as an important source of revenue of local budgets of Ukraine and shortcomings in its application]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii*

«*Ekonomika*» – *Scientific notes of the National University «Ostroh Academy»*. Series «*Economics*», 34, 114–117. (in Ukrainian)

8. Dubrovskiy, V., Cherkashyn, V. (2016) *Yak udoskonalyty podatok na nerukhome maino v Ukraini?* [How to improve the real estate tax in Ukraine?] Retrieved from: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28998.pdf> (in Ukrainian)

9. Lunina, I.O. (2010) *Formuvannya mistsevykh biudzhetiv na osnovi pryntsyphu ekvivalentnosti: shliakh do efektyvnoi biudzhetnoi systemy Ukrainy* [Formation of local budgets based on the principle of equivalence: the path to an effective budget system of Ukraine]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 9, 14–19. (in Ukrainian)

10. Melnyk, A. (2017) *Problemy rozvytku mainovoho opodatkovannia v Ukraini ta perspektyvy yikh rozviazku* [Problems of property tax development in Ukraine and prospects for their solution]. Retrieved from: <http://www.spilnota.net.ua/us/article/id-1402/> (in Ukrainian)

11. Ovchynnikov, A.V. (2017). *Mistseve opodatkovannia v Ukraini: evoliutsiia ta perspektyvy yoho rozvytku* [Local taxation in Ukraine: evolution and prospects of its development]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 8, 634–639. Retrieved from: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/106.pdf (in Ukrainian)

12. Pylypenko, Ya.V., Sybrianska, Yu.V. (n.d.). *Stratehichni oriientyry reformuvannia mainovoho opodatkovannia v Ukraini v umovakh yevropeiskoi intehtatsii* [Strategic guidelines for property tax reform in Ukraine in the context of European integration]. Retrieved from: <http://ndi-fp.asta.edu.ua/thesis/260/> (in Ukrainian)

13. Sydorenko, R.V., Zelenko, S.V. (2015) *Napriamy vdoskonalennia sproshchenoi systemy opodatkovannia, obliku ta zvitnosti v Ukraini* [Directions for improving the simplified system of taxation, accounting and reporting in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky – Recent economic problems*, 2, 366–372. (in Ukrainian)

14. Soshka, N.V. (2018) *Superechnosti ta perspektyvy rozvytku systemy mistsevoho opodatkovannia v Ukraini* [Contradictions and prospects for the development of the local taxation system in Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 11. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=783> (in Ukrainian)

15. Soshchuk, D. (2014) *Nedoliky ta napriamky vdoskonalennia systemy mistsevoho opodatkovannia v Ukraini* [Disadvantages and directions of improving the local taxation system in Ukraine]. Retrieved from: <http://naub.oa.edu.ua/2014/nedoliky-ta-napriamy-vdoskonalennya-systemymistsevoho-opodatkovannya-v-ukrajini/> (in Ukrainian)

16. Fedchyshyn, Yu. (2015) *Sproshchena systema: skasuvaty ne mozhna zalyshyty* [Simplified system: cannot be canceled]. Retrieved from: http://gazeta.dt.ua/finances/sproshchena-sistema-skasuvati-ne-mozhna-zalishiti_.html (in Ukrainian)